

D. A. G.
DISSERTATIO
HISTORIAM
BIBLIOTHECÆ
REGIÆ ACADEMIÆ ABOENSIS
EXPONENS,

CUJUS PARTICULAM DUODECIMAM,
*Conf. Ampl. Facult. Phil. in Illustri ad Auram Lyceo,
Publico examini subjiçunt*

AUCTOR
HENRICUS GABRIEL
PORTHAN,

ELOQUENTIÆ PROFESSOR REG. ET ORD.

ET
RESPONDENS
JOHANNES HENR. CYGNÆUS,
Wiburgensis.

In AUDITORIO MAJORI *d. X. Dec. 1783*
An. MDCCLXXXIII.

H. A. M. S.

ABOÆ,

Impressa apud Viduam Reg. Acad. Typ. J. C. FRENCKEL.

19.

THESES RESPONDENTIS.

THES. I. In omnibus ornamentis Oratoriis & Poeticis, prima merito censetur virtus, ut *vera* sint; quam non sine ratione ad ipsas quoque fabulas extendit Ingeniosus BOILEAU.

TH. II. Qui in oratione populari locum non esse *demonstrationi* contendunt, de verbis litigare videntur.

TH. III. Dudum inter sapientiores convenit, pessime & juventuti & litteris, cum Theologicis, tum quas Humaniores vocamus, consulere Scholarum Praefectos & Doctores, qui initium discendae linguae Graecae, post Grammatica jacta fundamenta, a N. Testamento explicando atque analytice tractando, fieri volunt.

TH. IV. Male ponunt calculos, qui, quod *Virgilium* atque *Horatium* tironibus latinarum litterarum, qui faciliores auctores antea non triverunt, explicandos inconsulte tradi sentiunt, *Homeri* quoque & *Hesiodi* lectionem, a Graecarum studiosis litterarum, ante multorum aliorum auctorum tractationem absolutam, attingi vetant.

TH. V. Quamvis haud nesciamus, quo loco sint habenda, plurima quae de Romulo, Romanae gentis patre, fabulantur vetusti Latinorum scriptores; non vulgarem tamen in nova hac civitate condenda, atque mox a primis suis exordiis administranda, adhibitam fuisse prudentiam, fateri oportet.

TH. VI. Abusos quidem potestate sua esse Reges, qui Populo Romano regna sua testamento traderent, non negamus; utrum vero populis suis male consulerent, qui, quod vi bellisque perniciosus brevi extorturi essent Romani, sponte concederent, disputari potest.

TH. VII. *Memoriam*, ut distinctam a *Phantasia* concipi debere mentis nostrae facultatem, certum est; limites vero definire utriusque, facillimum sine dubio judicari non debet, quoniam tot acutissimos viros in illis ponendis mire adeo dissentire, reperimus.

escerem ingenii mei confidentia, sed ut siquando mihi Aristarchus quispiam contigisset, integrum esset ad Catholicam regulam omnia exigere, ac quæ forte idonea non essent, limæ subicere doctiorum. Quamquam quod ad novitatem attinet, puto neminem qui hæc mea legat, non statim esse perspecturum, me priscis delectari, ac vetustatis adeo esse observantem, ut nulla re magis offendar quam rerum intempestiva aut indecora novatione, nihil impensius infecer quam discessionem a veterum maiestate. Quod si forte reperiantur in meis lucubrationibus, quæ possint nova videri: qualia sunt quæ de Christi natura ante omnes creaturas creata, de semine Davidico, de serpente suafore, & cæteris Paradisi allegoriis, item de Christi tentationibus, lapsibus & carnis humilitate, de sanctorum spirituum requie, sunt a me disputata; si ipsa non pugnant cum Catholicis veterum dogmatibus, si & pia sunt, si ostendo scripturas eos sensus vel obvios vel inevitabiles facere, quis jure reprehendet studium investigatoris? quis mea esse somnia pronunciet? Quæ ita persequitur, ut non dubitare se dicat, quin ab uno alterove superiorum Ecclesiæ doctorum eadem observata expositaque dudum fuerint, si vel maxime in paucis illis quæ hodie, post tot strages, supersint veterum reliquiis, non inveniantur. Illam autem bonarum literarum cladem, cum causis suis, describens, inter alia dicit: "Quia plus etiam momenti ad obliterandas vel potius extinguendas omnes liberalium studiorum disciplinas habuisse arbitror illam oscedinem & quasi lethargum cultioris literaturæ, ac sordes quasdam ingeniorum, quas hominum moribus inter illas tumultuantis orbis procellas irrepsisse cernimus, dum non solum cæteris linguis nullus est honor servatus, sed etiam ipse inter Latinos prope elinguis factus est Romanus sermo, ut qui doctissimi habiti sunt, affectasse videantur balbutiem atque in-

fantiam quandam: tum & omnium disciplinarum pristinam ingenuitas in putidam quandam atque exoticam obscuritatem ita descivit, ut sophistica scabie & fabulosa quadam anilitate etiam quæ in his bona sunt, respersa conspurcataque videas, ac prope nihil suæ relictum indoli: idque non in Theologicis solum studiis, in quibus contemni posse orationis lenocinia & generositatem omnem plerisque persuasum est, sed etiam in civilibus disciplinis, in Medicinis, in Juris scientia, in Poëticis, in ipsis denique Rhetoricis & poliori literatura: in quibus qui per id tempus scripti sunt libri, si cum priscorum libris conferuntur, caries quædam & mucor, vel calamitas potius pristinæ dignitatis videri possunt: ut plane repubescere videatur hac nostra ætate bonarum literarum eruditio, ac antiquitatis quædam imago postliminio in orbem reduci, non solum imitandæ pristinæ sinceritatis studio, sed etiam æmulatione ingeniorum, diligentia, assiduitate, solertia, candore, facultate. Quibus rebus utcumque nunc pensari videtur literarum & librorum illa clades, ac priorum temporum corrigi veterum." Paucis interjectis, ad amoliendam a se temerariæ novitatis inviam, ac libertatem tamen ingenii honestam defendendam, addit: "Studium meum fuit, non nova cudere, sed veros majorum sensus ex Scripturarum adytis, veluti ex Sibyllæ antro folia recondita eruere, ac ipsam veterum sinceritatem a putidæ novitatis feculentia vindicare. Et ne quis me novum Dædalum suspiciat, licebit fortasse, si retulerit, autores indicare non contemnendos, quorum in his auctoritatem sim sequutus, tamen in ipsis citandis non est mihi sumpta opera, ne quum opinionum certamina fugere me ostendo, cujusquam viderer sententiæ esse addictus. Sed quare adeo novitatis nomen detrecto? quasi infame sit invenire aliquid quod fugerit superiores, vel scripsisse quod ab his non sit adscri-

scriptum aut traditum. Mihi nihil hic attribuerim, sed tamen communem Ecclesiæ libertatem non patiar perstringi. Docet Apostolus dotes esse aliis alias, ex membris diversitate donorum distantibus compingi corpus Christi, nec haberi id consummatum donec grandescat ad plenitudinem quæ sit viri perfecti. In his tantis rebus, quis hoc Christi corpus præjudiciis concludat vel temporum vel locorum vel personarum? - - - - - Nam quod nihil defuisse dicimus Ecclesiæ quæ tempore Apostolorum erat, inde est quod fide flagrante & in simplicitate sensuum omnia supplente, nulla alia indigebat doctrina vel institutione ad pietatem, quin constaret sibi. At nunc ubi simplicitati non parum decessit, & pro illa amatur argutia, exquirunturque ad vivum omnia, non vel hic facessit spiritus sanctus, quin homines quospiam illuminet sapientia & solertia, qua possint quæ defunt fidei simplici, argumentorum certitudine & doctrina nova pensare, ac fulcire quod fide est infirmum, sicque Ecclesiæ corpus confirmare, atque ita si non iisdem, saltem paribus dotibus invicem succedentibus aut accumulatis, sibi constet Ecclesiæ illa perfectio, ne quid in ea fatiscat. - - - - - At nunc adeo sunt in hac parte critici, qui vel rem Ecclesiasticam moderantur vel Academiarum sunt principes, ut sicubi vel scripturæ citandæ sint, vel de Ecclesiasticis dogmatibus aliquid proferendum, ne a verborum quidem filo discedere quemquam absque incussa censoria virgula patiantur, ac quamvis iratis Musis ac Gratiis omnibus, sua tueantur quorum salivam imbibebunt. Hi quum videant totum ferme orbem sordes ipsorum pertæsum ad cultiora spectare studia, ac syncerioris doctrinæ adpellare antiquitatem: quum in prospectu sit, esse nunc undique qui insolenti quadam libertatis affectatione omnia misceant tumultibus ac ipso faciant Euripo perturbatiora; quum denique sciant quadam ingeni-

orum concitatione & immodica fortasse studiorum æmulatione, nullum non Evangelii locum in nullam non incudem hodie rapi ac in Paradoxi morem excuti, tamen in hoc volunt Herculei Catonesque videri, quod assuetis perpetuum inhiantes nullo decedant loco, ad nihil con niveant, in nullius eant sententiam, nihil ferant immigrare aut expolitius aut recens natum, aut sibi non exploratum: spongiarum vero more suis inhæreant quibus innati sunt petris, quod sciant non minus etiam exiti aliter se quam ipsas spongas a suis avelli sedibus, quibus non habent meliores, quodque ipsis parum decorum videtur suam gloriam, forte etiam suum quæstum, cedere nuper natis hominibus. - - - - Vomicam ipsam tetigeris, si audeas sensum etiam proferre (*n. e. S. Scriptura*), a recentioribus scholasticis vel non adscriptum vel secus intellectum, tum si a summulariis & consarcinatoribus quibusdam, qui circulum ecclesiasticæ doctrinæ complere putantur, alicubi dissentias; maxime vero si ab usu vulgo receptorum vel longius exeas vel te cohibeas alicubi: nam hoc interpretantur novatores & scandalosos esse, ac a decretis & observantia universalis Ecclesiæ discedere. An novator est, qui a nuper ortis necdum confirmatis ad veteres orthodoxos, Tertullianum, Cyprianum, Origenem, Chrysostomum, Hieronymum, Augustinum, provocat? An scandalum est a Philosophastris & superficialibus discéptatoribus ad pacatiorem disciplinam Evangelici spiritus, ipsamque simplicitatem Apostolicorum sensuum, adeoque ad homines hoc spiritu plenos commigrare? ab obsoletis quibusdam & ligneis ceremoniis ad Evangelicum gnomonem & divorum exempla transferre vivendi usum & instituta? Quin potius novitatem vocant quæ ipsi comminiscuntur indies, vel a sui similibus commenta mordicus tenent, ne suspicata quidem majoribus nostris? Quorum quis non horruisset illas sophisticæ Theologiæ

logiæ spinas, vel ipsum potius Aristotelem theologisari-
tem? quis ferre potuisset ineptientes Catholicones, Ma-
metrectos, Isidoros & alios hujusmodi tenebriones? quis
non statim fugisset e templo, auditis tam insulsis vanis-
simorum hominum poematibus & canticionibus, ac quæ
illic recitantur divorum gestis, ita interdum delirio simi-
libus, ut ex Alcinoi convivio allata possis credere, indi-
gna profecto quæ Christianis auribus ingerantur, quæ ta-
men isti ut mire pia adorant. - - - Hinc jam habe-
mus quos veteres ignoraverunt sacræ Virginis parentes,
suis nominibus non minus quam sunt ipsi Apostoli notos
ac celebres: hinc tot novitios divos, Principum impor-
tunitate aut Monachorum favore in catalogum relatos,
hinc Draconem Georgianum, hinc locustas Barbaranas,
hinc e Paradiso februales rosas, ac id genus alia innume-
ra, ad quæ, quum in templis inter sacras scripturas pu-
blice audiuntur, cordatior quisque quidni offendatur?"
Quamplurimas deinde Romanæ Ecclesiæ superstitiones &
abusus depingit & graviter reprehendit; ut tamen nequa-
quam sese Catholicæ Ecclesiæ auctoritatem spernere, aut
vêra ejus decreta non venerari, confirmet. De quibus
rebus mentem explicantis suam, non possum quin ipsa verba
adducam. "Idem (*ita differit*) fervor fidelium erga Chri-
stum, ritum quandam moderatum & gerendorum politi-
am in ecclesiam recipi suavit. Quæ cum populo ad su-
perstitiones procliviori arridere cœpit, mox investa sunt
tota ceremoniarum plaustra, ordo publicus exiit in re-
gnum, Evangelicorum præceptorum institutio revoluta
est ad regularis disciplinæ sectas, quarum quælibet altera
melior esse contendebat, ut tandem & Baptismus illis vi-
lesceret præ Monachismo, quo novam iterum prolem
ecclesiæ regenerari audimus. Et in toto ordine Ecclesiæ
quid est quod non ad immoderatum usum & secularem
formam descivit? Videmus de sacro Eucharistiæ pane,
quem

quem prisca arcano sacramento servabant, quam theatraliter jam omnia etiam publicis edictis gerantur. Martyrum memoriae imitationis causa primum celebres in Ecclesia habitae sunt; deinde quum quaeque natio, quaeque factio, quisque ordo, quaeque officina, quisque morbus, quodque votum, suum sibi divum posceret, idque non omnino citra quæstum proveniret illarum rerum choris, videmus quos nunc calendarios fastos nobis repleant, quantum invexerint ineptiarum publico usui Ecclesiarum. Et hæc nobis, si quando purgatiorum esse Christi Ecclesiam desideramus, pro Ecclesiae decretis obijciuntur, & cogimur authoritati illorum quasi in Apostolorum senatu prolatorum, sensus nostros submittere, aut adversus ipsa nec mutire; quod qui ferre potest, viderit quemadmodum etiam Christo satisfactorius sit! Mihi nihil post Christum unquam fuit aut est antiquius Ecclesiae consensu, ad quem ceu ad sacram ancoram confugere soleo, si qua in re mecum dissidens hæreo, aut sicubi me impigisse sentio. Tum si neque sentio me falli, aut probabilibus nixus argumentis Catholicos sensus me tenere arbitror, semper integrum me servo Ecclesiae iudicio, cujus sensa atque decreta paria mihi habentur Apostolicis literis, nec patior me ab illius concordia avelli. Verum nolo mihi quorumvis blateronum quemlibet consensum, illorumve plus quam bliteas sententias nomine Ecclesiae obtrudi. - - - Hujus ecclesiae iudicio, si in hoc opere aliquid mihi visus sum licentius aut sine exemplo dixisse, testatus sum me quosvis sensus meos dedere. Quod hic quoque ceu legitimis tabellis sancte testatum cautumque volo, ea videlicet me esse perpetua voluntate, ut memet meaque scripta, si unquam lectu digna videbuntur, ultro submittam primum Scripturis Canonicis, quarum solidam irrefragabilemque interpretationem a quovis privato veluti nobile margaritum lubens suscepero: dein-

deinde illi ipsi quam dixi Ecclesiæ: ut si vel rescindere
me jusserit omnia, aut aliud quid dictaverit, id præstare
damnas sim. - - - Verum haud scio, an quæcunque
in Pontificum decretis seu decretalibus epistolis præscri-
buntur statuunturve, sint mox pro ecclesiæ placitis aut
ecclesiastico consensu atque autoritate probatis habenda:
nam hæc quoque nobis absque discrimine tamquam re-
cepta &, ut ipsi loquuntur, canonizata ita infulciuntur,
ut si quis ea refellendo vel summis digitis contigerit, a
patrum sanctionibus discessisse & ecclesiasticum canonem
temerasse statim insimuletur. At in illis ipsis multa vi-
demus quæ mutuo se convellunt aut corrigunt. Ipse
Gratianus quot committit sibi pugnantia? quot tamquam
obsoleta aut minus solida dispungit & resecat? Quæstio-
nes de confessione oris & operum satisfactione, qua no-
stro hoc seculo nihil decertatur contentiosius, ita in me-
dio relinquit, ut lectori integrum servet judicium. - - -
Et nos capitale discrimen incurrimus, si illorum aliquid
ad evangelicam normam collatum vel corrigi vel anti-
quari vel moderari suademus, quasi nihil sit in his hu-
mano spiritu proficuum! Quum legimus in Romanorum
Pontificum decretis, Sardiniam, Siciliam, ipsam urbem
Romam Romanæ Ecclesiæ ditioni & imperio subesse, E-
piscopos omnes jurejurando adigendos esse, ut adjuvent
defendere & retinere Papatum Romanæ ecclesiæ contra o-
mnes homines. (ita enim habent verba in id concepta),
ipsum Pontificem Romanum Regiæ potestatis jure uti,
omnia jura in scrinio pectoris sui habere, quis dicet hunc
esse Catholicæ ecclesiæ irrefragabilem consensum, aut A-
postolicæ firmitatis decretum, ut de his dubitare non li-
ceat? - - - Gravis est fateor Sacrorum Conciliorum au-
thoritas, nec velim unquam ab ea sciens egredi. Sed ta-
men delectum in illis esse hinc intelligimus, quod olim
Romana ecclesia ex plurimis sex tantum vel octo susce-
pit.

pit. Quæ ipsa tamen adeo non fuerunt rata, quin lice-
ret, si quid dubii oboriretur, quædam recudere, quæ-
dam mutare, quædam declarare. Nicæna synodo nulla
neque clarius neque emaculatioꝝ habita est: hujus quum
septuaginta canones fuisse legantur, viginti tantum obti-
nuerunt, de reliquis ne vestigium quidem mansit. Inter
ipsos quoque qui extant, quædam tamquam importuna
vale acceperunt, quorum sunt poenitentiales canones:
quædam evidentissime videntur sibi non constare, ut sunt
quæ de ratione Paschalis festivitatis constituta sunt, ho-
die longe aberrantia a vero. Calibatus Presbyterorum,
quem hæc synodus non exigendum sed liberum relin-
quendum esse statuit, non multo post imperatus est. Nec
ullum omnino est illorum Conciliorum (si verum veli-
mus fateri) in quo humanas affectiones non plurimum
valuisse reperiās. In ipso Nicæno Concilio Episcoporum
rixas & similitates ipse Princeps coactus est exustis libel-
lis dirimere. Quæ in aliis sunt gesta, fere ejusmodi sunt,
ut me auditorem puderet, si coram Judæis vel aliis no-
stræ religionis adversariis recitarentur, adeo scæntia im-
modicis studiis partium, versutiis & contentionibus, ut a
Christiano decoro ea longe abesse fatearis. - - - - - Omni-
bus vero ubi de fidei determinatione agebatur, unum
perspicias fuisse morem, nempe ut ea non decretis aut
statutis quasi a tribunali prolatis, sed confessione publica
& singulorum subscriptione rata essent, cujus consensus
symbolum esset ecclesiastica communio: ut palam sit, rem
judicio Scripturarum in multis consentiente, non placito
judicantium, nec lege aliqua sensum quem assequi non
possis extorquente, æstimatam fuisse, atque hoc præcipue
expensum, quod plus sit multorum sapientum, eorum-
que insignium & Dei vocationem habentium consensui,
quam unius aut alterius cujuscumque privato judicio stan-
dum. Verum non raro deprehendas, quod toti Conci-
lio

lio rectum probatumque visum est, id unius assidentium au-
dito iudicio ab ipso fuisse Concilio rescitum, ac pedibus itum
in interpellantis sententiam. Quod simplici Paphnucio, celi-
batum dehortanti, in ipsa Nicæna synodo evenisse constat, nam
hoc exemplum adducere non extra causam videbitur, quando
conjugium sacerdotum nunc inter non postremas hæreses ha-
betur). - - - Quapropter haud scio an præfocent ecclesiæ li-
bertatem, qui contendunt non oportere de his quæ semel
Conciliorum probavit auctoritas, denuo quæstionem admit-
ti, aut differi aliquid quod illis ad amissum non consonet. No-
lo autem quisquam putet me hæc tam proluxa eo huc attulis-
se, quod mihi sim conscius, in hoc quem scripsi Chri-
stianæ historiæ libro, usquam sacrorum Conciliorum ter-
minos aut ecclesiasticæ veritatis regulam egressum esse
(quod tamen si percontandi studio fecissem mihi soli scri-
bens, non debeo propterea in publicam invidiam rapi),
neque ideo, quod poscam meis scriptis quasi omni næ-
vo carentibus fidem haberi, quod neque mihi ipsi adhuc
permitto: sed quod non æquum videtur, si mihi libeat
meam quoque revelationem in ecclesia proferre, repelli
protinus me, nec sinī ut de his iudicantem audiam ec-
clesiam. - - - Nam quod ad animum scribentis attinet,
quoniam is introspecti ab homine non potest, nullius ad-
mitto nisi Dei iudicium, cuius non expavescō in hoc
caussa tribunali vel absque patrono sisti. Huic si proba-
bitur studium meum, cum Paulo pro minimo erit mihi
iudicari ab humano die. - - - Tutum quippe est con-
fugium recti conscientia, tutissimum is qui vocat quo-
que & obviis brachiis excipit ac refocillat eos qui labo-
rant & onerati sunt. Optem autem ne unquam mihi ob-
tingant qui ita onerent, utque supervacaneo metu hæc
procelsis mihi sit suscepta, ac solis lemuribus atque infe-
ris dicata habeatur." Quibus verbis auctor scriptum con-
cludit suum; e quo quod tam multa excerpimus, non

putamus ecclesiasticæ historiæ literarumque Theologicarum amatoribus ac studiosis ingratanam nosmet rem fecisse. Nec viri magni memoriæ hoc studium non deberi, nobis videbatur (a).

XXI. *RAYMUNDI de PENNAFORT Summa de Pœnitentia*. Libri III (x). Codex membranaceus in 4ta forma.

(a) Nempe post superiores pagellas typis jam exscriptas, indicatum nobis fuit, auctorem libri sine dubio eundem fuisse Culmensensem Episcopum, cujus laudatissimo studio curæque præcipue debetur quod insigne opus *Copernicanum, de Revolutionibus Cælestibus*, lucem adspexerit publicam, quique in *Lexico Biographico doctorum ac celebrium Virorum Exterorum* Svethice nuper edito (Förfök til et Biographiskt Lexicon öfver Lärde och Namnkunnige Utländske Män, Stockh. 1782, 8:o,) P. I. Art. *Copernicus*, p. 347, *Tidemannus Gysius* vocatur. Quanta auctoritate famaue in patria floruerit, ostendit HARTKNOCH *Alt- und Neues Preußen*, II Th. VII C. p. 585, narrans huic eidem viro (*Tidemannum Giesen*, mox *Giesen* appellat) adhuc *Custodi Warmiensi*, injunctum fuisse a. 1534 ab Ordinibus Prussiæ, ut vetus Jus Culmense corrigeret, cumque operis successui varia intervenissent impedimenta, a. 1548 rursus ei, jam tum *Episcopo Culmensi*, fuisse mandatum ut brevibus notis sive Glossis eidem Juris Codici adpositis, significaret quid aut antiquatum esset, aut adhuc usu valeret: quam tamen operam eum decretaisse docet. Theologiæ non minus quam Juridicæ doctrinæ animum adjecte, noster demonstrat Codex; qui sine dubio in bellis Polonicis superioris seculi, nostris militibus in prædam cessit, atque ita e Prussia in Sveciam abductus est.

(x) Libris IV constare, & non modo de Pœnitentiâ, sed etiam de *Matrimonio* agere, docet HAMBERGER l. c. Art. *Raymundus Pagnafort*. Variant itaque exempla Libri,

ma. Quædam in fine folia defunt. Inicium Operis tale est: "Quoniam ut ait Jeronimus, secunda post naufragium tabula est culpam simpliciter confiteri, ne imperitia ministrantium predictam tabulam, submergi contingat aliquos naufragantes: *Ego Ramundus inter fratres ordinis predicatorum minimus. imo inutilis servus. ad honorem domini nostri Jesu Christi, & gloriose virginis matris ejus & beate Katherine* presentem summulam ex divinis auctoritatibus & majorum meorum dictis diligenti studio compilavi. ut si qui fratres ordinis nostri vel alii. circa judicium animarum in foro penitentiali forsitan dubitaverint. per ipsius exercitium tam in consiliis. quam judiciis questiones multas. & casus varios & difficiles. ac prolixos valeant enodare. - - Distinguitur ergo in tres particulas." Etc. Codex Pulcre scriptus est: abbreviaturis tamen pro more scatens.

XXII. *JUSTINIANI Sacratissimi Principis* — *Codex repetite prelectionis.* Membranis eleganter scriptus, glossisque marginalibus copiosis, duplicem manum ostentantibus, illustratus; in Folio; integer & bene conservatus. Præmissus est index capitum, secundum seriem librorum digestus. Ætas Codicis & scripturæ formæ, eadem quam supra in *Seneca & Ciceronis* Libris reperimus, esse videtur.

XXIII. *Questiones disputate per Doctores Bononienses.* Codex membranaceus, in Folio. Materiæ omnes his Disputationibus ventilatæ, ad *Jus* pertinent *Canonicum*; ac fere inter annos 1260 & 1300 disceptatæ sunt. Auctorum nomina singulis præscripta comparent, ignota nobis, licet omnes *Decretalium Doctores*, salutentur; inter quos *Marfilius, Palmerius, Wilbelmus de Petra lata, Guido & Jacobus de Bayssio, Magister Garfias Yspanus, Magister Johannes de Montemurlo, Alvarus Yspanus Canonicus Compostellanus, Hervæus Scotus l. de Scotia, Henricus de Al-*

mannia, Stephanus de Polonia, &c. &c. occurrunt. Volumini pramittitur diligens Tabula s. Repertorium ad questiones omnes; quod per Magistrum Hermannum compilatum esse docetur.

XXIV. *Tabula venerabilis Doctoris & Sancti Thome de Aquino, super omnia dicta sua, preter ea que desunt. Codex membranaceus in Folio. In fine legitur: Nomen scriptoris Radulphus plenus amoris, Et pro quo scripsit cum Christo vivere possit. Ac paullo inferius: Ista Tabula est Magistri Hermannii de Praga, Auditoris Sacri Palatii, diuque - - - (duas reliquas voces legere nequeo).*

XXV. *Casus Excommunicationis majoris late a Canone &c. Codex membranaceus, in Folio. Pramittitur Prologus seu potius informacio & modus utendi hoc opusculo de Casibus; sequitur Tabula generalior pro Casibus &c. Ipsius Casibus tandem subijcitur Secunda Tabula specialior & utilior super opusculo casuum per Hermannum de Praga collectorum. Unde cognoscitur, documenta diligentia Hermannii ejusdem hæc tria volumina (XXIII, XXIV, XXV) ostentare, nobis quidem parum utilia vel æstimabilia.*

XXVI. *Tabula seu exposicio vocabulorum difficultium contentorum in toto Jure tam Canonici quam Civilis, & hoc secundum ordinem alphabeti de significationibus eorum pertractatur. In fine legitur: Tabula de Expositione seu declaratione vocabulorum & terminorum cum suis notabilibus in Corpore Juris tam Canonici quam Civilis contentorum, que maximam difficultatem in Jure studentibus conferunt, atque tedium propter eorum raritatem seu obscuritatem. Quam edidit frater ASTEXANUS de Civitate Astensi de Ordine Fratrum Minorum vel Barnotorum.*

2. *Optima vocabula secundum omnes Rubricas Decretalium, primo secundum ordinem alphabeti; deinde per titulos sive Rubricas ordinarie (ordinata) per Venerabilem D: num (nomen deest) compilate (compilata).*

3. *Ca-*

3. *Casus breves sexti libri Decretalium*, ordine alphabetico digesti: quibus additur brevis conspectus Titulorum Libb. I. V Decretalium Gregorii.

Totum volumen nonnisi foliis constat XLVIII. Codex membranaceus in Folio.

XXVII. *Quæstiones super V Librum Decretalium Gregorii Papæ.* Ita inscribendus videtur Codex membranaceus in Folio, Rubro nullo distinctus; pars sine dubio majoris operis, similem in omnes Decretalium libros Commentarium continentis. Explicat auctor textum per Quæstiones propositas, subjunctasque iis Responsiones, ordinem secutus Titulorum solennem. Ad calcem subiectus est Index, sive *Tituli questionum hujus V libri*, ex quorum verbis non potest intelligi faciliter sub quibus rubricis tractentur. In fine operis auctor his verbis sese cognoscendam exhibet: *Sic sit finis hujus operis, quod ego Henricus servus Dei ydeota & insufficiens in omnibus super doctore primo utinam ad utilitatem — (*) & in utroque jure studehcium memoriter scribere dignum duxi. — non estimemus — (*) de insufficientia doctoris, que non solum ex ignorantia provenit, sed etiam ex properantia operis consummandi, timens propter mortalitatem universalem que hoc anno viguit, ac specialiter in hac urbe, ne ante ipsius consummacionem nature debitum persolvisssem quod in omnibus est. — Quod opus ipso Domino nostro Jesu Christo operante terminabam currente anno ab ipsius Domini M CCC:o XLIX, in festo beati Matthei Apostoli & Evangeliste, cujus ecclesiam in partibus Britanie in finibus terrarum, unde sum oriundus, mirifice collocavit alpha & o, principium & finis. — & citius terminasssem, nisi fuissent guerre & alie tribulaciones que me aliquandiu*

A a 3

occu-

(*) Desiderantur hic verba tantum singula, quæ legere non valeo.

occupaverunt. Quibus licet perfectis, fateor hominem tamen manere mihi ignotum. Abbreviaturæ frequentes ac difficiles, volumen hoc lectu reddit permolestum: quem laborem ut suscipias, neque operæ esse pretium videtur.

XXVIII. *Extravagantes, per ordinem rubricarum*, h. e. secundum Titulorum seriem quam observant Decretales, dispositæ. Codex Membranaceus, in Folio. Comparent hic cum quæ *Extravagantes Johannis XXII*, tum quæ *Communes* vocantur, inter se permixtæ, (an tamen omnes? haud dixerim; non enim vacavit perquirere); præterea multæ aliæ Constitutiones Pontificiæ. Volumen non in-curiose scriptum.

XXIX. *Breviarium*; Codex membranaceus in Folio, sed lacerus & valde mutilatus.

Excipiunt Codices, quibus Bibliothecam Acad. auxit Reverendiss. Archi-Episc. & Pro-Canc. D. CAR. FRID. MENNANDER (cfr. supra §. XXVII. p. 121. sq.), qui sunt sequentes.

XXX. *Liber de integumentis Fabularum*. Codex membranaceus, in Folio; cujus auctor anonymus latentes sub involucriis Fabularum Mythologicarum veritates, vel Historicas vel Physicas, indicare satagit. Foliis constat XXIV, seculo, ut videtur XIV vel XV, non ineleganter scriptus.

XXXI. Autographum *Bullæ Papæ Bonifacii VIII, dat. Romæ apud Sanct. Petrum VI Kal. Mart. Pontificatus sui secundo*. Membrana formæ maximæ. Sigillum avulsus est. Legi integra potest apud PET. DIJKMAN Antiquit. Ecclesiast. p. 288. sqq. (qui eandem hanc membranam tractasse videtur; nam a tergo, ut etiam ille indicat, scriptum in nostra legitur: *Privilegium bonifacii pape, ne clerici laicis aliquas pensiones solvant vel tallias*, & in supremo margine, (etiam a tergo), *Thomas de Sepulcro*. Cfr. Nob. a CELSE *Apparat, ad Hist. Sveo-Goth.* Sect. I. §. XVI. p. 99.

XXXII. *OLAI PETRI Chronicon Regum Sveciæ*, res eorum gestas a rerum inde Svecicarum primordiis ad cruentum usque Christiani II imperium complectens, lingua vernacula exaratum. Codex chartaceus in folio, diligenter scriptus. Notus liber omnibus rerum patriarum curiosis.

XXXIII. *Sacra Biblia*, Latine, secundum Vulgatam Versionem. Codex membranaceus, in forma 4:ta aut 8:va majore, litteris minutis, sed eleganter scriptus, initialibus (quas vocant) pulcre pictis; compendiis scripturæ pro more scâet. Præmittitur *Epistola S. Hieronymi ad Paulinum Presbyterum de omnibus Divinæ Historiæ libris*, quæ hic, errore librarii, vocatur *Prologus beati Ambrosii in Bibliothecam*. Sequitur Prologus Hieronymi in Pentateuchum, & Index Capitulorum Geneleos; qualis cæteris etiam Mosis Libris, nec non libro Josuæ & Judicum, præfixus est. Reliquis Libris Biblicis similiter Prologi Hieronymi plerumque præmittuntur. Volumen claudit interpretatio nominum Biblicorum latina, ordine alphabetico digesta. Liber *Nehemiæ* maxima parte capituli ultimi, & *Tertius Liber Esdræ* capitibus III primis, magnaque parte quarti, mancus est. *Quartus Esdræ* liber deest. *Acta Apostolorum* post Epistolam ad Ebræos collocata sunt. Diligentius Codicem excutere non vacavit.

XXXIV. *Missalis liber*, diligenter adornatus & notis musicis distinctus; Codex membranaceus in 4:o. Ecclesiæ alicui Svecanæ usibus inservisse, adscriptæ passim sententiæ Svecicæ docent; ac ad Monialium pertinuisse Claustrum, ex hac formula, quæ ultima pagina comparet, inferas: *Tha som hâlgâ mârmenâ âro oplâsnâ, sîgher bi skoppen oc systrana swara, &c.*

XXXV. *Lexicon Latinum e Calepino translatum in linguam Slavonicam* (s. veterem Russicam); Codex chartaceus in 8:o majori, nitide scriptus.

XXXIV.

XXXVI. Liber Polonicus, precationes, (ut videtur), Deo & Sanctis dicatas, (linguæ enim ignaro, nihil mihi ultra conjecturam adferre licet), nec non pias quasdam meditationes continens; Codex membranaceus in 12°, nitidissime scriptus. Literæ Initiales diligenter pictæ atque distinctæ, picturæ præterea aliæ non inelegantes librum ornant, splendide olim ligatum. In pagina ultima hæc comparent verba: *Petrus Proffonita de Nablo, oriundus de nobilissima eademque antiquissima Gente Nalaczow, Vicariusque Castri Cracoviensis, hunc libellum illustrissime Hedvigi filie* - - (Reliqua legi nequeunt, data opera, ut videtur, deleta & erasa). Scuta gentilitia duo subjecta sunt, alterum rubri coloris fundum, alterum aurei ostentantia, fascia aurea conjuncta; quorum autem figuræ evanuerunt. Margini vero picturæ primæ infimo adpositum scutum rubrum, corona Principali ornatum, insigne R. Poloniæ, Vulturem album, conspiciendum præbet.

XXXVII. Membranæ LX, minoris plerumque modi & magnitudinis, litteras exhibentes varias, privatorum fere omnes hominum, in Svecia inter a. 1331 & 1616 datas; quasdam Latine, plerasque Svecice scriptas. Literæ sunt emtionis & venditionis, dotales, donationis, Apocopa, chirographa, sententiæ judiciales, attestata &c.; sigillis pluribus appensis, pro more illorum temporum munita: quarum membranarum, non modo ad literarum formam & ductus, iis seculis adhibitos, sed etiam ad priscos mores cognoscendos, esse usus potest. Duarum tantum exempla, animi causa, adponam. Unum igitur hoc erit, Cleri Pontificii felicem quæstus faciendi toller-
 ciam illustrans: *Alla the mån som thetta breff hõra eller see, hellsar jak Henrik kirkoprester i bolinsb karkika medh Gudhi. Kennis jak med mino opno brewe, at Michel Niels-son hawer betalat fullskika mine kirkio fogu of mit the skidagist*

Tagist som Erik Nielsson gaff för sina själ, swa at sofnen
 of iak wi latom oss wäl nöghid, for thy latom wi thet go-
 zit iholmstads libhug of löst som oss til panta floodh, of
 givom honom alsting qvittan of orsakan. *In cujus rei te-*
stimonium &c. 1404. &c. Aliud hujus generis est: Alle
 the som thetta breff se eller höra, helsar iac Pedher Stiig-
 son a wapn kerlica mz Gudh. Conger iac swa apterkom-
 manda som nuwarandom med theso mino öpno breffue, at
 iac son Herra Matis Öbstaffon i Wazstena, oc taladhe iac
 til hanom um XIII march Peninga oc et Arbyrst swa got
 som VI march, som han mit skyllogher war. Tha badh han
 um dagh, oc wille mit töftring göra om mina peninga, som
 han förre gjort hafde. Iac sit hanom i Armena, oc badh
 iac han sta, um han en banda man war, thetil han gafwe
 mit mina peninga. Tha kom Steen Dalason, Gudh hans
 själ nadhe, med flere godhe män. Herra Matis Öbstaffon
 badh för: då Steen Dalason the penge oc arbyrst för sit ut-
 gifua, i swa mato, at han seulle hawa oc beholla Öwistinga thorp
 i Hardhastadha (Zärsta?) sofn ligiande, &c. &c. a:o D:ni 1423
 &c. Quibus, Auctoris caussa, publicas has litteras adjungimus:
Universis presentes litteras inspecturis Magnus Dei gracia
Rex Swecie Norwegie Et Scanie salutem in Domino sempi-
ternam. Noveritis quod nos dilecto nobis viro nobili In-
geldo Niclisson presencium exhibitori, Curiam nostram in
Civitate Arosiensi sitam, tam cum structura lapidea quam lignea,
partim pro solucione debitorum per ipsum nomine Et ex par-
te primogeniti nostri carissimi Erici, felicitis memorie, contra-
ctorum, Et partim intuitu sui fidelis servicii nobis impensi,
Et ut speramus impofterum impendendi, virtute presencium
conferimus Et donamus, perpetuo possidenda transferentes a
nobis heredibus Et successoribus nostris in ipsum Et heredes
suos omne jus Et proprietatem dominicam predictam Curiam
regendi tenendi ac aliter de ipsa prout ei (l. sibi?) visum fuerit
libere ordinandi. Datum Stockholm anno Domini millesimo

CCCLX primo, feria secunda proxima post dominicam le-
tare.

Sequentes præterea Codices sensim Bibliotheca no-
stra hinc illinc acquisivit:

XXXVIII. *Tractatus Historico Politicus de Jure Publi-
co Regnorum Sueciæ Gothiæque* eller en Historisk Tractat
om Swæa och Gidötha Rikens Allmänna Rätt, utdragen
aff Rikens Historier, Lagh, Reccesser och Handlingar af
Clas Johanson Prytz. Codex Chartaceus in folio, nitide
& accurate scriptus: donum Maxime Rev. Dn. Prof. CA-
VANDER (cfr. supra §. XXX. not. (b)). De opere ipso,
omnibus rerum patriarum non plane rudibus notissimo,
dicere non attinet: cujus auctoris mentionem in Lexico
Biographico celebrium Svecorum, quod haud ita pridem
prodiit, non comparere, miratus sum.

XXXIX. Volumen Chartaceum, in 8:o majore, vel po-
tius in 4:o, mancum & lacerum, cujus operculo adscrip-
tum veteri manu legitur: *Liber fratrum Vallisgracie, scrip-
ta Buddas* (l. an Buddonis?) Literarum ductus ostendunt Co-
dicem, lectu molestum, seculo XV fuisse exaratum. Continet

1. *Librum Gratiae spiritualis Sanctæ Mechtildis*, vetere
lingua Svetica donatum. Constat opus libris V; primi
vero capita LX priora, cum parte capitis LXI hic deside-
rantur. Summariis capita ornantur singula (quorum pri-
mus Liber habet 86, secundus 39, tertius 43, quartus 38,
quintus 22); & ab interprete duplex adjecta legitur *Con-
clusio* sive Peroratio, præclarum scil. hoc opus enixe com-
mendans. Ætatem & nomen translatoris hæc nos verba
edocent, Conclusionem terminantia: *Uloff heedher of arā
ware alsualdoghom Gudh, ffor alla syna helga nadh of mi-
scindh som han uslom fatighom syndarom theer of bewiiser i
thennā helga book, huilken screffs i Madhendal of luctadhes
pa S:te Margarete dagh aff broder Jōnes Budde anno*
(CD)

(CD) lxxx:o. Swiſſen henne of wändhe aff Latino förſt i Swenſt maall anno mcdlxix:o tha ſtadde i Waſſten i cloſtrenes ärende. Ne autem aliquis exiſtimaret, tantam rem ſine miraculo & ſingulari Sanctæ auxilio aut ſuſcipi potuiſſe aut perfici, hanc ſubjunxit auctor noſter vere ſc. commemorabilem narrationem & teſtificationem: Huat nadh S:te Mekild giorde m: hanom thennå boof umwende aff Latino i Swenſt maall. Ei bôr miſ tighiå eller dôliå thet the helga junfruena kan koma til loff of åro, S:te Mekild. Thet hånde miſ i Waſſten warande ſom nu giſtan ſagdes, III wiſur ffor paſcha, tha iac haſde thennå ſama boof utſcriſuit pa Latino y hempnå fiorton dagha, at iac wart myſit bôn oc wannåctoger badhe i hoffrd of androm lymom, ſwa at iac y III dagha eller III lagh ſwa goth ſom ſångelåghes. An ffor iſfeliga of myſit tråteliga hõner badhe Abba Diſenne of ſera ſyſtrenna thet ſamaſtadz, of ſwa for then ſtora kårlek iac haſde til ſama boof of helga lårðhom, at han mat the uthwidghas of kungdrås ſteerom Gud: wynom ſyſtrom of leefbrøðrom of jemuel androm ſom ey forſtaa latyyn, gaſſ jaſ umſidher ſamtykkt til then kerkliga bôn. An tha myſit jeſuendes um myn wanſkilſe of briſtelſe at foretagha ſwadana erfuod ſom war at uthydha ſwa dyrt of kônſtelighit ſtatyn, Doch ſulſeliga trøſtendes til the helga Junfruena of alles theſes gudeliga bõnå ſom miſ thettil badhe trøſte of kerkliga baadho. See anden natthena eſter at jaſ haſhe ſamtykkt thettil giſuit, of bokena thet pa til miſ anamat, of alt reedha nagon VI eller VIII Capitula med ſtora mōdho of umſorgh wthtyyt, tykte miſ i mynom drōm ſom iac ſaathe for thet fenſter thet iac plåghade ſithiå of ſcriſwa, of thet war ſwa mōrkt alla weghnå, badhe i bokena of um cringh i huſeno, at iac ganzſka liht ſaagh of inthet kunde ſcriſwa. Tha iac ſwa ſaath of drōffdås i myno mōrkte, ſyntes miſ at en hlygn (herligin?) longh of dāgellin junfru kom ingongandes i huſet, i mynno ſikneſſe, i gram clådhebonath of ſuart wiill pa hoſudhet, bārendes for ſit bryst

ena tafflo med tw loof eller bræddhen ganzzfa dāgeliga of wāll
 tilfynffadha, of kom til miſ thet jac ſaath of ſagde: Myn
 broder, jac ſeer tu wandhās of drōfues aff thet mōrkret ſom
 badhe ær her i bokena of hufeno; of ſwa upteeth hon taffiona
 i huilka ſyntes of war ena clarofa ſpegill, aller um cringh i
 underliga martho prydder of (omkringhader?), of ſagde til miſ:
 See myn broder, i teſom ſpeglenom ſcal tu ſee of underſta
 alt thet i the bokena ſtaar. Of ſwa ſeeth hon aater ſpegelen
 of gif ſig wāgh uth ſatteliga igen. Ginfan jac waknadhe aff
 teſom drōme ringdes til ottesanghen, of ſwa hjelpe miſ Gud
 til liſſ of ſiāl ſom jac ſanth ſigher at aller wārk of wan-
 maſt i hoffvōd war miſ ſwa aff ſtrutin of lādader of allour
 androm lymum, thet jac ey nagon minzta wanſſiſſe kende, at
 der trōnthes of alder lyſte at ſofwa eller hwilas i the XIII
 dagha ſom jac of thennā bokena uthtydde of aff latino i ſwen-
 ſſo wāndhe. Va huilket badhe ſyſtrom of brōdrom i thy hel-
 ga cloſtreno ſtorliga undradhe, of māſte delen aff thōm thet
 noch oliſt huldho, ſom thet of oliſt of miſ omōgelikt wr at
 gōvā, utan the helga wārdogha Junfrunne hielp of medhſtōdh,
 huilka jac of tilwānder of tiſſerſiver alt loſſ ær of ptiſſ aff
 thennā ſyna helga boof. Innerliga bedhendes aff allo myna
 hieretā hwāra ena criſtna menniſſiā ſom thennā boof nagh-
 ſyn hōren eller lāſin, at i takken of åren Gud for the helga
 Junfruna of hennā alſſen of i ſtōrſiā wordhe holden, of ſſer
 miſ uſſom ſyndārom eena Pater noſter of Ave Maria bidhin,
 ſſor alt miſh erffuod at jac nu bokena trōm ſynom uthſerſuit
 hafuer. *Laus tibi ſit Chriſte Per quem datus eſt liber iſte,*
Partes () Mektildis Tua laus cumulatur in illis, Partes (*)*
Mektildis — (**) ut ſpeculeris in illis, Mors tua, ſors
tua, vis tua, ſpes tua pendet in illis. Scriptoris munus
Deus o ſis trinus & unus, Hic fuit Andreades pauper cœ-
nobi-

(*) Non poſſum hanc vocem aliter legere.

(**) Omīā vocem, cujus ductus mente perſequi neſcio.

nobilita Johannes. Opus ipsum, quod tantopere extollit bonus Monachus, ex majori opere in compendium, ut videtur redactum, somnia continet stultissima, nugas pi-
as, & sæpe impia deliria. Caput quinti libri ultimum, vitam & laudes Sanctæ hujus Mechtildis exponit; ubi nar-
ratur, in *Scotia* fuisse natam (y), splendidoque ortam
genere: Thennâ hedersama Junfruen, Gudz enkannerligin
ålffersta, huiska Gudh sielfuer kallav Matilda, som hennes fä-
dernes landz sedher är i Skottland, ther hon aff ärliga släct
föddh war, thy at een ärlige Hertoge war hennes fadher, of
wi kallom Mechtildis Mechtild a wart maall. Etc.

2. *Viridariam celeste Sancte Birgitte*, ab eodem auctore,
e Latino conversum & superiori adjectum operi; qui con-
siliium suum his explicat verbis: *Continuatio sive compa-
ratio libri precedentis, videlicet spiritualis gracie S:te Mek-
tildis de Schocia ad librum sequentem, videlicet Viridarii
celestis Sancte Birgitte de Suecia.* Nu medhen thennâ hel-
gha lårdomen i thennâ helgha bokena aller är aff andelighorn
förhåll of kerliga samtalan mellan sielfuen Gudh of the helgha Jun-
fruen Sancte Mechtildh, of är mylit liiker thöm helgom open-
barilsum som han openbarade syne helga brudh Sancte Bir-
gitte aff Sverige; thy wil iac ginstan här epter insäid inscrip-
ua of uthtydha ena lizsla book aff nagon hennes helgaste opin-
barilsum: of kallas the boken Viridarium sancte Birgitte,
Sancte Brigittes gråsgarder eller yrtegarder. Swa som na-
ghor intoghe eller ingårdådhe en lizslan gråsgardh eller yrte-
gardh aff ena stora wiidha of lusteliga heedh eller engh, swa
är thennâ lizsla boken som een lizil yrtegarder uthtagghen of in-
gårdådher aff the stora of wiidha blomstrande enghena, som
äre S:te Birgitte VIII böcker, aff hwilkom allom thennâ lizsla
bo.

B b 3

(y) In *Lexico Jöcheriano* (Allg. Gelehrten Lexicon),
voc. *Mechtildis*, contra docetur, Germanicæ eam fuisse
nationis, de gente *Comitum de Hackeborn* oriundam.

boken är uthaghen of samanhempådth som een litil of luster
 ligin blomstre qwafter, at hwar Gudz men maghe han dagliga
 for hānder hafwa, of ther y lāsā of luthas, enkanneliga the
 som ey faa eller empne hafwa at lāsā i the stōrre of wiidhare
 b. kene hwarest henne helge revelaciones alle inscresne stōndha,
 of y VIII bōter āru deladhe of umskipte, Gudz helge trefals
 doghet til loff hedher of āro, junfru Marie of hennes wālsig
 nadhe son til ārd of wōrdningh, huilkarz beggers helgasta aff
 singh fōdzlā of lifuerne hār kungōrs, of jemuel the wārdogha
 fruena Sancte Birgitte til hedher of helga amynnisfe, som wār
 dogh war at undsa swa hellsaman of hughnelighan lārdhom.
 Opus hocce in tres libros divisum est. Cuique libro in
 dex capitum præmittitur. In nostro autem exemplo ul
 timæ partes secundi libri, & initium æque ac finis tertii
 desiderantur. Ante primum librum legitur: Helga Fa
 drens Alphonsi Prologus, fōrtalan, til systrannā i Wazsten.
 (In illo, qui præcedit, Indice Capitulorum libri primi, vo
 catur: Mestārens som bokena dīchtadhe fforordh eller fōrtalan
 til systrannā i Wazsten, aat huilkom han bokena dīchtadhe).
 Item alius prologus: I huat mattho S:ta Birgitta sigh thes
 se revelaciones. *Alphonsus* hic, auctor libri, quis fuerit,
 mihi non constat; nisi eundem fuisse credas, *quondam*
Episcopum Syennensem & postea heremitam probatissimum,
cujus Epistola Solitarii ad Reges præmittitur Octavo Li
 bro *Revelationum S. Birgittæ*. Prologus autem ipsius, &
 caussam libri scribendi & consilium, pandit; unde sequen
 tia excerpta duxi: *Cogitis me dilectione vestra, dilectis
 sime Domine mee & sorores &c.* I twingen mīk myna kē
 restē frwer of systrar mīz ider gudeliga ālskelighet, som samp
 nadhe ārin i Junfru Marie closter i Wazstenom, Swerigis rī
 kes andeligin barn of dōtther thes wārdoga Moders Sancte
 Birgitte som ār waar of all Sweriges rīkes ādlāstā blomster
 swa of patrona, of ey eene henne dōtter, utan jemuel Jesu
 Christi huilken medh Fadrenom i synom Helga Andā ider haf
 uer

uer uthwatt, fra werlden stilt, forsamlat of samansankat i ena
 gudliga akt of eendrect i syna helga tienist, of teslikes dötter
 of discipule hans aldrawerdogasta Moders Marie, altidh juns-
 frues, huilken ider helga ordinis är första fundatrix ffu of
 forstynna, i huilkom of for huilkom tvingar of tistyndär mil
 ider forronempder gudliga kerlek at samansanka ider ena lizla
 book aff thöm opinbarilkom som widherta äru fortvålde y the
 VIII böcker som the wärdogha fruena openbaradhe wordho, i
 huilken iac sculde uthlecta of samanserisua the materias of hel-
 gaste openbarelle sons liudha pa junfru Marie tilquendh of
 födzlo til werldene, of swa hennes welsignadhe sons Jesu Chri-
 sti, of af beggers theres helgastom dygdorn of dygdelika ger-
 ningom som the her döffde of itkadhe i werldena för än the
 hädhan upforo til thet äwigha rilet i Hymmeriki, 2c . . .
 Nu . . . skipter iac thesa book i tre dela, aff huilkom thet
 förste delen röret of tungör aff Gudz helga trefaldoghet, of
 aff thöm ärligastom of hugneligastom foresaghner of forespaa-
 ningom som gingo af aldradeligasta junfru Marie tilkomande
 skapille of hennes welsignadhe sons födzlo, of aff the ofighe-
 liga glädn som aff thöm war badhe i hymmeriki of jorderiki
 aff äwerdeligo for än theres helgasta licama worthe skapa-
 re eller syntes her i werldene. The anden boken — huru
 eller i huat mattho theres licama wortho skaffte of astadhe,
 of sidhan aff beggers theres dygdeliga (sielom?) of aldradel-
 gastom dygdorn of dygdeligom gerningom som the her i werl-
 dene döffdo of itkado in til dödden. Tridhie boken sigher i
 huat mattho the her aff werldene fooro of aff beggers theres
 ärligaste upresille aff dödden, of upferdh eller uptagille til Hy-
 meriki, of urtherst aff wärdogasta junfru Maria otallighom for-
 deetom, uphöglom of wärdoghetom, m; huilkom hon äwer-
 deliga of — skyldiliga äcks prisas of lofwat dner all sca-
 pat tingh badhe i hymmeriki of jorderiki, nu of ä förthan än-
 dhä. Amen. Habes argumenta & descriptionem libri. Paul-
 lo diligentiorum placuit operis utriusque, inepti licet ac
 nuga-

nugacis, notitiam exhibere; quod diligentissimorum quoque rei nostræ literariæ antiquioris consultorum, fugisse videntur cognitionem (z). *Frater* vero JOHANNEM (Jöns) ANDREÆ BUDDE (aa), cujus autographon esse exemplum nostrum, allata supra subscriptionis suæ verba probabile faciunt, diligentem & non spernendum suæ ætate scriptorem fuisse, non hæc tantum industriæ suæ produnt specimina, sed versio etiam Svecana confirmat *Librorum* quorundam *Biblicorum* (*Machabeorum*, *Judit*, *Hester* oc *Ruth*), quæ in R. Antiquitatum Archivo asservatur, quamque ab eodem, in Cœnobio Naddendalensi, a. D:ni MCDLXXXIII concinnatam esse, subscriptio librariæ (Monachæ Wadstenensis) diserte testatur (bb).

XL. Co-

(z) SCHEFFERI, in *Svecia Literata*, STIERNMANNI in Oratione mox citanda, Etc.

(aa) *Johannem* (Jöns) *Budba*, sive *Räk*, appellat Nob. VON STIERNMAN (*Sat om de Lärda Wetenfapens tilstånd i Swenske, under Hedendoms och Påsweddoms tiden*, p. 33); nescio qua fultus auctoritate. *Budba* appellatur in Exempli versionis suæ *Librorum Biblicorum*, quod in R. Archivo Antiquitatum habetur. Vid. LOENBOMS *Ulfast til en Historia om Swenska Bibelöfversättningar*, p. 14 sqq. Nos scripturam sequimur, ab auctoris ipsius manu profectam. Cum nuper casu, Bibliothecæ Academicæ acquisitus sit typus, ligno affabre insculptus, sistens expressam in Calice, nescio cui Ecclesiæ ab eodem hoc Monacho Naddendalensi donato, effigiem & inscriptionem, adjiciendam hic esse monimenti hujus speciem existimavimus. Verba habet: *thenne kall loth brodhår jöns budde aff naddendal göra hy stocholm*. Nomen itaque nostro more scriptum cernitur. Quis antiquorum collector monumentorum typum fabricari, aut quo tempore, curaverit, hæcenus nos latet.

(bb) LOENBOM l. c.

